

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1883. Andra Kammaren. N:o 19.

Onsdagen den 28 Mars.

Kl. $\frac{1}{3}$ e. m.

§ 1.

Justerades de i Kammarens sammanträden den 16, 17 och 21 innevarande månad förda protokoll.

§ 2.

Föredrogos, men blefvo för andra gången bordlagda:

Konstitutions-Utskottets Utlåtande N:o 2;

Bevillnings-Utskottets Utlåtande N:o 3;

Banko-Utskottets Memorial N:is 4 och 5 samt Utlåtande N:o 6;

och

Andra Kammarens Andra Tillfälliga Utskotts Utlåtande N:o 2 (i samlingen N:o 6).

§ 3.

Till bordläggning anmäldes:

Konstitutions-Utskottets Utlåtanden:

N:o 3, i anledning af motion om ändring af § 87 mom. 2 Rege-
ringsformen; och

N:o 4, i anledning af motion om revision af vissa delar af Rege-
ringsformen och Successionsordningen;

Stats-Utskottets Utlåtande N:o 29, i anledning af väckt motion
om landshöfdingelönernas uppförande på ordinarie stat samt om in-
dragning till statsverket af landshöfdingelöneregleringsfonden; och

Lag-Utskottets Utlåtande N:o 19, i anledning af väckt motion
om ändrad lagstiftning angående särskilda sammankomster för andakts-
öfning.

Kammaren beslöt, att dessa ärenden skulle uppföras främst å
föredragningslistan för nästa sammanträde.

§ 4.

Herr *Sam. Johnson* erhöll ledighet från riksdagsgörömlen under 14 dagar från och med denna dag.

Kammarens ledamöter åtskildes kl. $\frac{3}{4}$ 3 e. m.

In fidem
H. A. Kolmodin.

Fredagen den 30 Mars.

Kl. $\frac{1}{2}$ 3 e. m.

Föredrogos och bordlades för andra gången:
Konstitutions-Utskottets Utlåtanden N:is 3 och 4;
Stats-Utskottets Utlåtande N:o 29; samt
Lag-Utskottets Utlåtande N:o 19.

Kammarens ledamöter åtskildes derefter kl. $\frac{3}{4}$ 3 e. m.

In fidem
H. A. Kolmodin.

Lördagen den 31 Mars.

Kl. 11 f. m.

§ 1.

Upplästes ett så lydande sjukbetyg:

Att ledamoten af Riksdagens Andra Kammare Herr A. F. Pettersson från Sibbarp, som lidit af en svår lung- och mag-sjukdom, ännu ej är så återställd, att han kan återtaga sina riksdagsgörömlen

utan ytterligare behöfver ungefär 14 dagars tid till helsans vårdande, det varder härmed på aflagd embetsed intygadt.

Eslöf den 29 Mars 1883.

W. Ström,
Med. Dokt.

Äfvenledes tillkännagafs, att Herr *C. A. Andersson* från Malmö anmält sig vara af sjukdom förhindrad att denna dag deltaga i Kammarens förhandlingar.

§ 2.

Sedan Riksdagens båda Kamrar förehaft och godkänt de i Stats-Utskottets Memorial N:is 18, 22, 24 och 25 föreslagna voteringspropositioner rörande åtskilliga frågor, deri Kamrarne fattat stridiga beslut, samt vidare denna dag blifvit bestämd för omröstning öfver de olika besluten, så anställes nu dessa omröstningar, enligt nedan intagna voteringspropositioner, i följande ordning, nemligen:

*Gemensamma
omröst-
ningar.*

1:sta omröstningen:

(enligt Stats-Utskottets Memorial N:o 18, punkt. 1:o)

Den, som vill bifalla Kongl. Maj:ts framställning derom, att å allmänna indragningsstaten må för Regementsläkaren Anders Joachim Adolf Wiedbergs enka Fredrika Amalia Charlotta Wiedberg, född Holmberg, uppföras en pension af 300 kronor, att af henne från 1882 års början årligen åtnjutas, så länge hon i sitt enkestånd förblifver, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har Riksdagen beviljat ifrågavarande pension att utgå från och med början af innevarande år.

Sedan voteringssedlarne blifvit aflemnade samt en sedel aflagd och förseglad, äfvensom underrättelse från Första Kammaren ingått, att voteringssedlarne för den omröstning, hvarom här vore fråga, jemväl derstädes afgifvits, företogs nu sedlarnes öppnande och uppräknning, och utföll omröstningen med 78 Ja och 114 Nej.

Den omröstning öfver ofvanintagna voteringsproposition, som, en-

*Gemensamma
omröst-
ningar.
(Forts.)*

ligt nyss ankommet och nu uppläst protokoll, blifvit af Första Kam-
maren samtidigt anställd, hade utfallit med 108 Ja och 14 Nej,
hvad, då dertill läggas Andra Kammarens

röster eller 78 Ja och 114 Nej,
sammanräkningen visar 186 Ja och 128 Nej;

Och hade alltså beslut i denna fråga blifvit af Riksdagen fattadt
i öfverensstämmelse med Ja-propositionens innehåll.

2:dra omröstningen:

(enligt Stats-Utskottets Memorial N:o 18, punkt. 2:o.)

Den, som vill, att Riksdagen, med bifall till Kongl. Maj:ts fram-
ställning, må förklara Kanslirådet Friherre Alfred Henrik Eduard Fock
berättigad att, då han efter uppnådd 65 års ålder afgår från sin be-
fattning såsom chef för byrån för kontrollen öfver tillverkningsafgifter,
från och med månaden näst efter den, då afsked varder honom be-
viljad, under sin återstående lifstid å allmänna indragningsstaten upp-
bära en årlig pension af 5,000 kronor, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har Riksdagen Kongl. Maj:ts ifrågavarande framställ-
ning afslagit.

Sedan voteringsseglarne blifvit aflemnade samt en sedel aflagd
och förseglad, äfvensom underrättelse från Första Kammaren ingått,
att voteringsseglarne för den omröstning, hvarom här vore fråga, jem-
väl derstädes afgifvits, företogs nu seglarnes öppnande och upprä-
kning och utföll omröstningen med 57 Ja och 136 Nej.

Den omröstning öfver ofvanintagna voteringsproposition, som, en-
ligt nyss ankommet och nu uppläst protokoll, blifvit af Första Kam-
maren samtidigt anställd, hade utfallit med 79 Ja och 43 Nej,
hvad, då dertill läggas Andra Kammarens

röster eller 57 Ja och 136 Nej,
sammanräkningen visar 136 Ja och 179 Nej;

Och hade alltså beslut i denna fråga blifvit af Riksdagen fattadt
i öfverensstämmelse med Nej-propositionens innehåll.

3:e omröstningen:

(enligt Stats-Utskottets Memorial N:o 18, punkt. 3:o.)

Den, som vill, att Riksdagen må bevilja Hofkapellmästaren Fredrik

Wilhelm Ludvig Norman ett personligt understöd å 2,000 kronor år-
ligen, röstar

*Gemensamma
omröst-
ningar.
(Forts.)*

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har förslaget om beviljande af berörda understöd icke vunnit Riksdagens bifall.

Sedan voteringssedlarna blifvit aflemnade samt en sedel aflagd och förseglad, äfvensom underrättelse från Första Kammaren ingått, att voteringssedlarna för den omröstning, hvarom här vore fråga, jemväl derstädes afgifvits, företogs nu sedlarnes öppnande och uppräknings, och utföll omröstningen med 79 Ja och 114 Nej.

Den omröstning öfver ofvanintagna voteringsproposition, som, enligt nyss ankommet och nu uppläst protokoll, blifvit af Första Kammaren samtidigt anställd, hade utfallit med 89 Ja och 31 Nej, hvadan, då dertill läggas Andra Kammarens

röster eller 79 Ja och 114 Nej,
sammanräkningen visar 168 Ja och 145 Nej;

Och hade alltså beslut i denna fråga blifvit af Riksdagen fattadt i öfverensstämmelse med Ja-propositionens innehåll.

4:de omröstningen:

(enligt Stats-Utskottets Memorial N:o 22, punkt. 1:o.)

Den, som vill att Riksdagen för landtränmästarne fastställer från och med år 1884 följande lönestat, nemligen för landtränmästarne

	lön.	tjenstgörings- penningar.	summa.
i Östergötlands, Kalmar, Kristianstads, Malmöhus, Göteborgs och Bohus, Elfs- borgs, Skaraborgs och Vermlands län	3,000.	1,500.	4,500.
» Stockholms, Södermanlands, Jönkö- pings, Kronobergs, Örebro, Kopparbergs Gefleborgs och Vesternorrlands län ...	3,000.	1,300.	4,300.
» Upsala, Gotlands, Blekinge, Hallands, Vestmanlands, Jemtlands, Vesterbot- tens och Norrbottens län.....	3,000.	1,000.	4,000.

jemte ålderstillägg till belopp af 500 kronor efter fem års väl vitsordad tjenstgöring, röstar

Ja;

*Gemensamma
omröst-
ningar.
(Forts.)*

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har Riksdagen fastställt nämnda lönestat med den förändring, att den fasta lönen för landtränmästarne bestämts till 2,500 kronor.

Sedan voteringsseglarne blifvit aflemnade samt en sedel aflagd och förseglad, äfvensom underrättelse från Första Kammaren ingått, att voteringsseglarne för den omröstning, hvarom här vore fråga, jemväl derstädes afgifvits, företogs nu sedlarnes öppnande och uppräkn- ning, och utföll omröstningen med 44 Ja och 151 Nej.

Den omröstning öfver ofvanintagna voteringsproposition, som, enligt nyss ankommet och nu uppläst protokoll, blifvit af Första Kam- maren samtidigt anställd, hade utfallit med 71 Ja och 46 Nej, hvadan, då dertill läggas Andra Kammarens

röster eller..... 44 Ja och 151 Nej,
sammanräkningen visar 115 Ja och 197 Nej;

Och hade alltså beslut i denna fråga blifvit af Riksdagen fattadt i öfverensstämmelse med Nej-propositionens innehåll.

5:te omröstningen:

(enligt Stats-Utskottets Memorial N:o 22, punkt. 3:o.)

Den, som vill bifalla Kongl. Maj:ts framställning derom, att Sjette hufvudtitelns förslagsanslag till skrifmaterialier och expenser, ved m. m., må höjas med 48,446 kronor; dock att anslaget får undergå den jemkning, som för jemnande af hufvudtitelns slutsumma kan finnas erforderlig; röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har Riksdagen beslutit, att ifrågavarande anslag skall vid sitt nuvarande belopp 117,376 kronor bibehållas; dock att ansla- get får undergå den jemkning, som för jemnande af hufvudtitelns slutsumma kan finnas erforderlig.

Sedan voteringsseglarne blifvit aflemnade samt en sedel aflagd och förseglad, äfvensom underrättelse från Första Kammaren ingått, att voteringsseglarne för den omröstning, hvarom här vore fråga, jemväl derstädes afgifvits, företogs nu sedlarnes öppnande och uppräkn- ning, och utföll omröstningen med 63 Ja och 123 Nej.

Den omröstning öfver ofvanintagna voteringsproposition, som, enligt nyss ankommet och nu uppläst protokoll, blifvit af Första Kammaren samtidigt anställd, hade utfallit med 84 Ja och 34 Nej, hvadan, då dertill läggas Andra Kammarens

röster eller..... 63 Ja och 123 Nej,
sammanräkningen visar..... 147 Ja och 157 Nej;

Och hade alltså beslut i denna fråga blifvit af Riksdagen fattadt i öfverensstämmelse med Nej-propositionens innehåll.

*Gemensamma
omröst-
ningar.
(Forts.)*

6:te omröstningen:

(enligt Stats-Utskottets Memorial N:o 22, punkt. 4:o.)

Den, som vill att till godtgörande af kostnaderna för Sveriges deltagande i den internationella utställningen i London innevarande år må på extra stat för år 1884 anvisas ett belopp af 50,000 kronor, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har Riksdagen beslutit att till godtgörande af kostnaderna för Sveriges deltagande i den internationella utställningen i London innevarande år skall på extra stat för år 1884 anvisas ett belopp af 25,000 kronor.

Sedan voteringssedlarne blifvit aflemnade samt en sedel aflagd och förseglad, äfvensom underrättelse från Första Kammaren ingått, att voteringssedlarne för den omröstning, hvarom här vore fråga, jemväl derstädes afgifvits, företogs nu sedlarnas öppnande och uppräknig, och utföll omröstningen med 41 Ja och 150 Nej.

Den omröstning öfver ofvanintagna voteringsproposition, som, enligt nyss ankommet och nu uppläst protokoll, blifvit af Första Kammaren samtidigt anställd, hade utfallit med 72 Ja och 48 Nej, hvadan, då dertill läggas Andra Kammarens

röster eller..... 41 Ja och 150 Nej,
sammanräkningen visar..... 113 Ja och 198 Nej;

Och hade alltså beslut i denna fråga blifvit af Riksdagen fattadt i öfverensstämmelse med Nej-propositionens innehåll.

7:de omröstningen:

(enligt Stats-Utskottets Memorial N:o 24.)

Den, som vill, att Riksdagen, för utbyte af tre å Domänstyrelsens stat uppförda tjenstebefattningar i andra lönegraden mot tre sådana

Gemensamma omröstningar. (Forts.) befattningar i tredje lönegraden, må anvisa ett ordinarie anslag af 5,700 kronor, så att anslaget till nämnda styrelse ökas från 88,300 kronor till 94,000 kronor, röstar,

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har Riksdagen beslutit, att berörda anslagsförhöjning 5,700 kronor skulle endast på extra stat för 1884 anvisas.

Sedan voteringsmedlarna blifvit aflemnade samt en sedel aflagd och förseglad, äfvensom underrättelse från Första Kammaren ingått, att voteringsmedlarna för den omröstning, hvarom här vore fråga, jemväl derstädes afgifvits, företogs nu sedlarnes öppnande och uppräknig, och utföll omröstningen med 65 Ja och 125 Nej.

Den omröstning öfver ofvanintagna voteringsproposition, som, enligt nyss ankommet och nu uppläst protokoll, blifvit af Första Kammaren samtidigt anstald, hade utfallit med 90 Ja och 31 Nej, hvadan, då dertill läggas Andra Kammarens

röster eller	65 Ja och 125 Nej,
sammanräkningen visar	155 Ja och 156 Nej;

Och hade alltså beslut i denna fråga blifvit af Riksdagen fattadt i öfverensstämmelse med Nej-propositionens innehåll.

8:de omröstningen:

(enligt Stats-Utskottets Memorial N:o 25.)

Den, som vill, att, med bifall till Kongl. Maj:ts förslag, Riksdagen må för fortsättning af arbetena å stambanan mellan Bräcke och Sollefteå för år 1884 anvisa ett anslag af 2,500,000 kronor, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har Riksdagen beslutat, att för fortsättning af arbetena å stambanan mellan Bräcke och Sollefteå skall för 1884 anvisas ett anslag af 2,000,000 kronor.

Sedan voteringsmedlarna blifvit aflemnade samt en sedel aflagd och förseglad, äfvensom underrättelse från Första Kammaren ingått,

att voteringssedlarna för den omröstning, hvarom här vore fråga, jemväl derstädes afgifvits, företogs nu sedlarnes öppnande och uppräknings, och utföll omröstningen med 78 Ja och 113 Nej.

Den omröstning öfver ofvanintagna voteringsproposition, som, enligt nyss ankommet och nu uppläst protokoll, blifvit af Första Kammaren samtidigt anstald, hade utfallit med 89 Ja och 32 Nej, hvadan, då dertill läggas Andra Kammarens röster eller 78 Ja och 113 Nej, sammanräkningen visar 167 Ja och 145 Nej;

Och hade alltså beslut i denna fråga blifvit af Riksdagen fattadt i öfverensstämmelse med Ja-propositionens innehåll.

§ 3.

Föredrogs Lag-Utskottets Utlåtande N:o 15, i anledning af väckt motion om upphäfvande af eller undantag från stadgandet i § 7 mom. 1 af förordningen den 21 December 1857 om egors fredande mot skada af annans hemdjur samt om stängelskyldighet.

Nämnda paragraf lyder sålunda:

“Den, som med egor möter kronopark eller annan skog eller mark, som under kronans omedelbara vård står och icke till nyttjande åt enskild person eller viss menighet blifvit upplåten, hafve ej rätt att af kronan fordra deltagande i stängsel, der kronan ej sjelf fordrar, att stängas skall.

Allmänning, som till delegarnes begagnande öfverlåten är, skall, ändå att den under allmän vård eller uppsigt står, lika med enskild mark auses.“

I sin motion N:o 52 hade ledamoten af Andra Kammaren Herr *A. P. Danielson* föreslagit, att Riksdagen ville för sin del besluta att till all kraft och verkan upphäfva första momentet i 7 § af Kongl. förordningen om stängelskyldigheten m. m. af den 21 December 1857 eller från och med der paragrafen börjar med orden: “den, som“ och slutar i samma stycke med orden: “stängas skall“.

Hvarjemte motionären, för den händelse Riksdagen ej vore villig bifalla berörda framställning, anhållit det Riksdagen åtminstone ville besluta, att stadgandet i första momentet eller stycket af 7 § i Kongl. förordningen om stängelskyldigheten m. m. af den 21 December 1857 skall, från och med innevarande års utgång, icke vidare hafva tillämpning för hägnadsskyldigheten vid Böda kronopark på Öland, och att kronan dervid skall i skiljolinien med mötande granne taga del i stängsel till hälften.

Beträffande denna motion hade Utskottet hemställt i *punkten 1* af förevarande utlåtande, att hvad Herr Danielson i motionens förra del föreslagit icke måtte af Riksdagen bifallas.

Efter uppläsning af nämnda hemställan, mot hvilken Herr *Lewin* inom Utskottet reserverat sig, anförde

Gemensamma omröstningar.
(Forts.)

Angående föreslagen ändring i gällande bestämmelser om stängelskyldighet.

*Angående
föreslagen
ändring i
gällande be-
stämmelser
om stängsel-
skyldighet.
(Forts.)*

Herr Danielson: Jag vill börja med att hembära den ärade reservanten min tacksamhet för hans reservation, deruti han upptagit skäl, som ännu ytterligare styrka befogenheten af den framställning, jag i min motion tagit mig friheten göra. Jag vill visst icke klandra Lag-Utskottet för dess uppfattning af frågan; men mig förefaller det, att de bestämmelser, som nu förefinnas i § 7 af gällande förordning om egors fredande emot skada af annans hemdjur samt om stängsel-skyldighet, äro så oegentliga och orättvisa gent emot mindre jordbrukare, som fått kronan till granne, att de icke äro hållbara.

Som herrarne finna, har Utskottet grundat sin afstyrkande hemställan derpå, att kronan icke eger några kreatur eller tillåter bete å sin mark samt således ej behöfver vård derom genom hägnad.

Det förefaller mig klart, såsom ock reservanten antydt, att, om kronan vill, såsom andra jordegare, låta kreatur beta på sina egor, och derigenom bereda sig inkomst, den ock har rätt dertill. Det kan därför icke vara billigt och rättvist, att kronan är befriad från all stängselskyldighet kring sina egor i skog och mark. Ifrågavarande förordning utkom den 21 December 1857; men Kongl. Maj:t har sedermera utfärdat en annan förordning angående hushållning med de allmänna skogarne i riket den 29 Juni 1866, i hvars 8:de kapitel meddelas den föreskrift, att, der hushållningsplan blifvit fastställd, kronan skall söka förvärfva sig inkomster af mulbete eller höslätter å kronopark genom upplåtelse deraf för viss tid i sänder å offentlig auktion. Deraf framgår, att de skäl Utskottet åberopat eller att kronan icke egde kreatur och således icke begagnade sin betesrätt, i väsentlig mån förringas genom den författning, som nio år derefter utkom och af hvilken synes, att kronan tänkt sig att äfven få inkomst af sina skogsområden genom dess upplåtande till mulbete efter bestämmd plan. Således ser man, att en förändring verkligen inträdt, men den ifrågavarande 7:de §:n kvarstår dock oförändrad. Jag vill särskildt nämna, hurusom i den ort, jag känner, och som utgöres af jemn skogsmark, de små hemmansegarne hafva sina egoskiften intill kronans skogsmark icke i en sträcka, utan spridda här och der, och på flere ställen sammanstötande med kronans rågång. Är det då rimligt att dessa små hemmansegare skola hafva all stängselskyldighet, och kronan utan vidare ega rättighet att, om grannens kreatur komma in å kronans mark, taga upp dem och sedan stämma jordegaren till häradsrätten med yrkande om ansvar; och der han vanligen dömes till böter. Om en hemmansegare t. ex. eger 10 kreatur, men icke förmår vare sig hägna mot kronan eller genom vallning hålla vård om kreaturen — hvilket under högsommaren i de flesta fall är alldeles omöjligt — får han vanligen böta 5 kronor stycket eller femtio kronor förutom rättegångskostnad. Detta upprepas gång på gång, och jag vet, att dylika mål förekomma rätt ofta och i stort antal hvarje år i min ort. Det är ju ytterst hårdt för dessa mindre hemmansegare, att kronan, som dock är den största och mäktigaste jordegaren, skall tillvägagå på ett sådant sätt. Man talar om frihet i vårt land och att man icke bör lida förtryck och orättvisa, men detta om något är väl en orättvisa. Det finnes nemligen, så vidt jag förstår,

ingen rättsgrund hvarför icke staten likasom hvarje annan jordegare skall hafva hägnadsskyldighet. Fans det den ringaste grund till rättvisa i ett sådant stadgande 1857, då lagen utkom, så finnes det då sannerligen icke nu. Att ett sådant lagstadgande fått kvarstå orubbadt är i sanning ofattligt, och jag vill hoppas, att denna Kam-mare, hvars fleste ledamöter närmare känna jordbruket och under hvilka betryckta förhållanden den mindre jordbrukaren sträfvar, skola göra dessa senare rättvisa i detta fall och befria dem från all hägnadsskyldighet, då de hafva kronan till granne. Jag ber att härvidlag särskildt få fästa uppmärksamheten på, att man genom mitt förslag icke försätter dessa jordegare i bättre ställning än andra jordegare, ty när de med åker och äng eller plantering möta skogsmark, tillämpas naturligtvis 4 §, enligt hvilken stängselvitsord ej finnes, och det är endast när de med skog eller utmark möta kronans skogsmark, som förhållandet skulle ändras och blifva enahanda med det, då de möta enskilda skog.

Utskottet antyder, att det fruktar för de stora kostnader den föreslagna förändringen skulle för kronan medföra. Visserligen är det obestriddigt att ökade kostnader skulle uppstå, men jag föreställer mig att någon stängselkyldighet icke skulle mot långa egoskiften för kronan ifrågakomma utan viktiga orsaker dertill. Den enskilde skulle nemligen icke komma att begära hägnadsskyldighet, om han icke sjelf deraf hade nytta, och några framställningar härom i oträngdt mål lära således ej vara att befara. Men då stängsel af nödvändigheten fordras, hvarför skall ej då kronan deltaga i hägnaden lika med en enskild jordegare? Detta Utskottets skäl torde alltså icke vara af särdeles stor betydighet.

Utskottet säger vidare, att kronans befrielse från deltagande i stängsel blott eger rum, så länge icke kronan begagnar sig af sitt stängselvitsord; detta är visst riktigt, men när har man hört att kronan fordrar stängel. Så vidt jag vet aldrig. Vore den delen af Utskottets motivering riktig, hvori säges, att i den mån kronan egnade mera omsorg åt sina skogar, den skulle blifva mera angelägen att genom begagnande af sitt eget stängselvitsord befria sig från de "*an-gränsandes betesrätt*", och att tungan af hägnadsskyldigheten skulle härigenom i de flesta fall blifva lika å ömse sidor, så behöfde blott de små jordegarne begagna marken såsom allmänning för bete till dess att kronan begagnade sig af sitt stängselvitsord, men kronan behöfver enligt § 7 ej tåla en sådan betesrätt, utan kronan använder blott den enkla åtgärden att taga upp grannens kreatur och låter honom sedan plikta.

Utskottet har ytterligare sagt, och detta är med kursiv stil utmärkt, att kronan icke har *den ringaste* nytta af stängseln. Jag hemställer likväl, om det icke är af någon nytta för en ordnad skogshushållning, äfven om skogsmarker ej begagnas till bete, att hafva sin skog fredad. Om staten verkligen önskar införa en vårdad hushållning med sina skogar, har den också nytta af stängseln, oberäknadt det, att den härigenom tillgodoser rättvisans kraf gent mot sina grannar.

*Angående
föreslagen
ändring i
gällande be-
stämmelser
om stängsel-
skyldighet.
(Forts.)*

*Angående
förelagen
ändring i
gällande be-
stämmelser
om stängsel-
skyldighet.
(Forts.)*

Jag skall icke längre upptaga herrarnes tid. Jag har endast i korthet velat angifva de skäl, som ligga till grund för min motion, och jag är öfvertygad att de herrar, som genomläst betänkandet, tillbörligen skola väga mot hvarandra dessa af mig andragna skäl och dem som af Utskottet blifvit anförda. Jag hoppas därför, att Kamraren bifaller min motion och gör rättvisa åt dessa jordegare, som hafva kronan till granne, så att ej det missförhållandet må kvarstå, att den mindre jordegaren än fortfarande gent mot kronan skall behöfva lida orättvisa.

Jag anhåller om bifall till min motion i första punkten.

Herr Thomasson: Vår lagstiftning angående egors fredande hvilat hufvudsakligen på den grundsats, att hvar och en är skyldig att taga sådan vård om sina hemdjur, att de icke må kunna göra skada på andras egor. Stängselkyldigheten är endast en följd af denna förpligtelse, och således är icke heller den, som icke har några hemdjur, hvilka beta, underkastad stängselvitsord. Af denna grundsats är föreskriften i 7 § af förordningen den 21 December 1857 en riktig konsekvens. Nu har visserligen en reservant, i likhet med motionären, nyss sökt göra gällande, att den förman, som genom nämnde paragraf kronan tillerkännes, borde lika väl tillkomma den enskilde jordegaren, då denne icke låter sina kreatur beta. Jag får emellertid fästa herrarnes uppmärksamhet på, att förhållandena härvidlag äro mycket olika. Den enskilde egaren betar möjligen sina kreatur icke i dag, men gör det i morgon; den nuvarande egaren gör det icke, men hans efterträdare kan komma att göra det. I fråga om kronan deremot är det en allmän regel, att bete å dess skogar ej förekommer. Skulle emellertid, på sätt motionären antyd, kronan framdeles komma att göra hvad den hittills icke gjort, nemligen utöfva betesrätt på sina skogar, så blifva förhållandena förändrade. Men för närvarande måste det anses för en riktig princip, öfverensstämmande med den grundsats hvarpå lagstiftningen hvilat, att kronan är fri från stängselkyldighet i det fall, hvarom här är fråga. Man kan dock icke neka till, att denna frihet för kronan för de enskilde medfört ganska betydliga kostnader och utgifter; och då dessutom grundsatsen ej är helt och hållet genomförd i 1857 års förordning, så hade kanske denna grundsats fått göra åt sig inom Utskottet, om ej verkningarne af den ifrågasatta lagförändringen syntes Utskottet skola komma att blifva alltför betänkliga. Besinnar man det stora omfånget af våra kronoskogar, är det lätt att inse, hvilka ofantliga uppoffringar det skulle kosta kronan, dels i skog till stängselmaterial och dels i arbetslön för stängselns uppsättande och underhållande. Hårtill kommer att, äfven om man med ytterligare betydande kostnader från statens sida sörjde för tillsyn öfver stängseln, det dock aldrig skulle kunna förekommas, att denna här och hvar nedbrötes, vare sig af kullfallande träd eller af okynnet eller rent af i egennyttigt afsigt, hvilket skulle hafva till följd, att angränsande jordegares kreatur inkomme och gjorde skada å kronans mark, utan att desse egare därför kunde ställas till ansvar. Och då för öfrigt fördelen af den ifrågasatta lagförändringen för den

enskilde skulle blifva ytterst obetydlig i jemförelse med den kostnad, som derigenom skulle drabba kronan, har Utskottet icke ansett sig kunna tillstyrka motionen i denna del. Beträffande den andra delen af motionen förbehåller jag mig att derom få yttra mig, då den kommer före. För närvarande yrkar jag bifall till Utskottets afstyrkande hemställan i första punkten.

*Angående
förelagen
ändring i
gällande be-
stämmelser
om stängsel-
skyldighet.
(Forts.)*

Herr Arwidsson: Det lär ej kunna förväntas att en stadsrepresentant, allra minst en sådan, som nästan hela sin tid vistats inom sin stads murar, skall kunna ega något på egen erfarenhet grundadt omdöme om de olägenheter för den enskilde, som genom kronans ifrågasarande, så att säga, *prerogativ* kunna uppstå. Det är icke heller från en sådan erfarenhets synpunkt, som jag ämnar yttra mig, utan från rättens och billighetens. Jag vill ej heller uttala mig derom, huruvida det må anses klokt att vidare bibehålla det gamla stängselvitsordet; ett faktum är, att nu gällande lagstiftning erkänner och skyddar detsamma. Man bör således enligt mitt förmenande taga saken sådan den nu föreligger. Från sådan synpunkt kan jag icke anse det vara rätt och billigt, att, då den enskilde jordegaren gent emot den andre är skyldig att underkasta sig stängselvitsord, den mäktigaste och rikaste jordegaren i landet, kronan, skall vara från denna skyldighet befriad. Man har anfört såsom skäl för denna befrielse först och främst att kronan icke håller eller eger några kreatur, som densamma låter beta och vistas på de skogar, som äro under kronans enskilda och omedelbara disposition. Detta må nu vara sant; men om kronan, af hvilka skäl det vara må, ej vill begagna sig af den rätt, som tillkommer densamma så väl som hvarje enskild jordegare, bör väl, efter mitt förmenande, den omständigheten icke verka till minskning eller inskränkning i den enskildes rätt. Vidare har anförts att, om motionen bifölles, det för kronan skulle uppstå ganska betydliga kostnader, genom upprättande och underhållande af den betydliga stängselquantitet, som komme att erfordras. Äfven detta kan vara sant; men jag tror dock icke att man behöfver befara, att den enskilde jordegaren skall gent emot kronan synnerligen mycket begagna sig af det ifrågasatta stängselvitsordet; ty vi böra ihågkomma, att den enskilde, som påyrkar detta vitsord, sjelf får deltaga i stängseln — i lyckligaste fall till hälften. Men det kan också hända att kronan, om den påfordras att hålla stängsel, med åberopande af 5 § i stängselförordningen, yrkar att få nedsättning i stängselkyldigheten under framhållande af det förhållande, att kronan icke sjelf håller några kreatur och följaktligen har mindre gagn af det påyrkade stängslet. Att den enskilde jordegaren af okynne eller illvilja skall påyrka stängselvitsord torde ej heller vara att befara, ty han vet mycket väl, att han sjelf får deltaga i kostnaderna och kasta ut penningar förgäves, utan att han har eller åtminstone anser sig hafva något oafvisligt behof af stängslet. Vidare synes det, som om kronan skulle åtminstone på senare tider hafva frångått att begagna sig af sin rätt att vara befriad från stängselkyldighet gent emot den enskilde. Ty i ett Kongl. bref till Skogsstyrelsen af den 29 Oktober 1875 har

*Angående
föreslagen
ändring i
gällande be-
stämmelser
om stängsel-
skyldighet.
(Forts.)*

Kongl. Maj:t förklarar, det icke på kronans förvärfvande af mark må grundas anspråk om inskränkning eller förändring i den hägnadsskyldighet, som förut varit med markens egande förenad. Jag kan deraf icke draga någon annan slutsats, än att kronan för *all* den mark, som efter författningens utfärdande på hvarjehanda sätt blifvit af kronan förvärfvad, åligger samma skyldighet gent emot den mötande enskilde jordegaren, som förut ålåg kronans fångesman. Man har sålunda redan der afvikit från stadgandet i förordningens 7:de paragraf. När nu efter mitt förmenande rättvisa och billighet kräfvat, att man tager steget fullt ut, anser jag, att Kammaren bör behjerta motionärens förslag. Det är dock en omständighet, som gjort mig något tveksam. Såsom herrarne hafva sig bekant, har motionären gjort framställning om upphäfvande af 7:de paragrafens första moment. Men i samma paragraf finnes äfven ett andra moment, som innefattar ett undantag från hvad första momentet stadgar. Bifalles nu motionärens förslag, så kommer detta andra moment att så att säga hänga i luften; och detta skulle se något besynnerligt ut. Jag befarar därför, att, då motionen icke är utsträckt till upphäfvande äfven af detta andra moment, Herr Talmannen kanske skulle finna det stridande mot arbetsordningen och grundlagens stadgande att framställa proposition på bifall till upphäfvande af 7:de paragrafen i sin helhet. Och då, såsom jag nyss nämnde, det skulle se underligt ut att upphäfva den ena delen af paragrafen, men bibehålla den andra, har jag ansett mig förhindrad att direkt yrka bifall till motionen, men har dock velat uttrycka mina sympatier för det mål, motionären med sitt förslag velat vinna.

Häruti förenade sig Herr *J. E. Ericsson* i Ahlberga.

Herr Schenström: Jag är hufvudsakligen förekommen af den siste ärade talaren och förenar mig jemväl i sista delen af Herr Arwidssons yttrande. I öfrigt kan jag icke finna annat, än att den föreslagna lagförändringen skulle medföra så stora kostnader för staten, att man från statens egen sida måste gifva akt på de förhållanden, som af densamma skulle blifva en följd. Särskildt under innevarande riksdag har man gjort sig stora förhoppningar om en riklig inkomst af statens skogar. Men dessa förhoppningar skulle icke obetydligt neutraliseras genom antagande af ifrågavarande förslag, emedan det skulle medtaga en ej ringa del af denna inkomst. Det är på grund häraf som jag icke kan biträda motionärens förslag i denna del. Deremot vill jag gerna vara med om att understödja den senare delen af motionen, hvilken jag för min del finner värd att af Kammaren beaktas.

Herr Lewin: Utskottets betänkande är åtföljdt af min reservation, i hvilken jag hufvudsakligen instämt med motionären och hvartill jag hänvisar. Jag kan icke finna annat, än att den ställning kronan i detta hänseende intager icke vidare är hållbar. Jag tror, att kronan för sina skogar bör vara fullkomligt likställd med den enskilde jordegaren. Det är detta motionären åsyftar, och för min del anser jag att han har rätt. I min reservation har jag tagit mig

friheten föreslå, att 7:de paragrafens senare moment äfven måtte utgå. Men måhända möta några formella hinder för ett sådant besluts fattande, och jag skall därför icke vidare hålla på detta yrkande, utan inskränker mig till att instämma med motionären och yrkar således bifall till hans förslag.

Herr Helander: I likhet med reservanten och en annan föregående talare är jag af den tanken att, om Riksdagen bifaller motionärens förslag om upphäfvande af 7:de paragrafens förra moment, detta icke kan, eller åtminstone icke bör, ske utan att äfven det senare momentet strykes, emedan de stå i ett så nära sammanhang med hvarandra, att antingen båda måste kvarstå eller båda upphävas. Då emellertid någon motion om upphäfvande af det senare momentet icke blifvit väckt, så ser jag deri ett visst hinder för bifall till motionärens förslag.

Hvad sjelfva saken beträffar, tillstår jag att det förefaller mig, som om det om den rådt någon missuppfattning så väl hos Utskottet som hos motionären. Jag är till och med viss derpå, att, om motionären litet närmare begrundat innehållet af 5:te paragrafen i 1857 års stängselförordning, han icke skulle hafva varit så synnerligt mån om att väcka ifrågakommande motion. Jag skall be att till en början få uppläsa förra momentet af 5:te paragrafen. Det lyder: "Utgöras egor, emellan hvilka stängas skall, af skog, utmark eller beteshage å båda sidor, och finnes ena sidan af stängseln märkligen betungas, utan motsvarande nytta; då må, der den sidan ej sjelf stängseln fordrar, dess stängselskyldighet, efter ty som domaren skäligen pröfvar, nedsättas under hvad i 3 § stadgadt är." Skulle nu motionären få sin vilja fram och den enskilde jordegaren således få stängselvitsord mot kronopark, så är det visserligen sant att, om vitsordet begagnas, den enskilde icke behöfver hägna *hela* rågången, men icke må han därför tro att han slipper med blott hälften, ty det är temligen säkert att kronans vederbörande, i hänsyn dertill att kronan icke hade samma nytta af marken, nog skulle göra gällande sin rätt till nedsättning i stängselskyldigheten för den andra hälften. Denna nedsättning beror dock på domarens pröfning, och är det således omöjligt att bedöma hur stor densamma kunde blifva. Men tager jag ett medeltal, skulle resultatet kunna antagas blifva, att den enskilde förpligtades att stänga ungefär tre fjerdedelar af rågången och skulle således slippa att stänga blott en fjerdedel af densamma, hvarmed dock betet på kronoparken upphörde att vara gemensamt. Det är således icke sannolikt, att den enskilde under sådana förhållanden skulle begagna sig af vitsordet, och det vore då icke heller någon förel till att hafva ett sådant. För min del är jag nästan viss om, att det icke skulle skada kronan, om den enskilde finge vitsord, ty såsom det nu är kan kronan icke begagna sitt vitsord utan att vara tvungen att deltaga i stängselskyldigheten med hälften; men om den enskilde hade och begagnade vitsord, kunde sannolikt i de flesta fall nedsättning under hälften för kronan ifrågakomma. Då emellertid

*Angående
föreslagen
ändring i
gällande be-
stämmelser
om stängsel-
skyldighet.
(Forts)*

Angående
föreslagen
ändring i
gällande be-
stämmelser
om stängsel-
skyldighet.
(Forts.)

denna beror af domarens pröfning, och således är oviss, torde dock rådligast vara att något betänka saken.

Man har tydt stängsellagen på det sättet, att, då det icke är stängdt i rågången mellan den enskildes och den kronans mark, som står under kronans omedelbara disposition, skulle det vara förbjudet för den enskilde att begagna betet å marken. För min del tror jag, att denna tydning icke är riktig. Skälet hvarför man tydt lagen så ligger i första paragrafens stadgande, som säger: "Hvar, som hemdjur eger, vare pliktig att, medelst hägnad eller vallning eller på annat sätt, om dem hålla sådan vård, att de icke oloffigen inkomma på annans egor." Sammanställer man nu detta stadgande med 7:de paragrafens första moment, som motionären vill hafva ändradt, enligt hvilket enskild icke, i vissa fall, har stängselvitsord mot kronan, så drager man häraf den slutsatsen, att den enskilde, om han icke sjelf vill stänga helt och hållet, får låta valla sina kreatur och har icke rätt att låta dem beta på kronans mark. Jag medger att, när man icke närmare begrundar saken, kan det tyckas, som om detta är riktigt, men för min del tyder jag icke stadgandet så, och anser min åsigt för att vara riktigare. Den, som har deltagit i skattläggningar af hemman och lägenheter på och invid allmänningar, känner väl, att det vanligen i skattläggningsinstrument, åtminstone i de för längre tid tillbaka upprättade, mot slutet är meddelad den upplysningen, att bete finnes på allmanningen, eller, med andra ord, att hemmanets eller lägenhetens innehafvare har rätt att låta beta sina kreatur på allmanningen. Detta stöder sig på gammal praxis, kanske sedan sekler tillbaka, då allmänningarne icke voro hägnade, på grund hvaraf man antog, att de angränsande egde rätt till bete på dem. När 1857 års förordning kom till, tog man hänsyn till detta gamla förhållande, antingen det nu var fullt lagligt eller ej, och antager jag, att senare momentet i den af mig förut upplästa § 5, som lyder så: "Finnes emellan egor, som nu sagde äro, ej stängsel; då skall, så länge det förhållande fortfar, den ohägnade marken anses vara till gemensamt mulbete upplåten. der ej annorlunda aftaladt är", häraf tillkommit. Nu kan man visserligen säga, då man hänför detta senare moment till det första, att en sådan frihet icke blott beror derpå, att der står "skog, utmark eller beteshage" utan äfven derpå att der står: "egor, emellan hvilka stängas skall", men så är det dock icke, om, enligt senare momentet, uppmärksamheten fästes derpå att frågan gäller när stängsel ej finnes, och således icke när det "stängas skall". De nämnda två orden kunna icke heller tagas i den mening, såsom motsats till när det *icke skall* stängas, eller såsom innefattande detsamma som ömsesidigt vitsord — i hvilket senare fall kronan icke kunde få nedsättning enligt §:ns förra moment — emedan bristande vitsord att stänga icke betyder hinder att stänga för den som eljest det vill, utan endast hinder att tvinga grannen att i alla möjliga fall taga del i stängseln. Såsom skäl för denna min åsigt skulle jag också kunna åberopa hvad Utskottet såsom stöd för sin mot min motsatta, mening, från den tid stängselförordningen antogs, anför på fjerde sidan i betänkandet, der det bland annat heter: "Kronans befrielse från deltagande i stäng-

seln eger emellertid blott rum så länge kronan icke själf fordrar stängsel; men i samma mån kronan egnar mera omsorg åt skötseln af sina skogar, skall den äfven blifva mera angelägen att genom begagnande af sitt eget stängselvitsord befria sig från de angränsandes betesrätt och tungan af hägnadsskyldigheten skall härigenom i de flesta fall blifva lika å ömse sidor.“ Det är således tydligt, att man der förutsatt, att, så länge det icke finnes hägnad mellan egorna, hafva angränsande betesrätt, antingen nu denna betesrätt är lagligen befast eller icke. Så snart de icke hafva stängt, ega de denna rätt.

Man har här återoppat ett Kongl. bref af den 1 April 1881, som talar om, att betesrätten upphört på Böda kronopark. Detta Kongl. bref är emellertid icke publicerad i Svensk författningssamling och jag har icke vidare kännedom om detsamma, men jag behöfver det icke heller, ty *betesrätt* är en sak och *hägnadsskyldighet* en annan. Skulle förhållandet verkligen vara sådant, att man, såsom motionären antydt, haft laglig rätt till bete, har detta icke någon inverkan på stängsel-skyldigheten. Ty har man en lagligen befast rätt, kan man göra sina anspråk på denna rätt lagligen gällande, och vinner man den, har det i afseende på stängsel-skyldigheten icke någon annan påföljd, än att kronan får frigöra sig från den rätten och lemna vederlag i mark, för att blifva af med den, och då komme hägnaden att vara på ett annat ställe än i nuvarande rågången.

På grund af hvad jag nu anfört får jag säga att, om jag hade en annan uppfattning af stängselförordningens verkliga mening, skulle jag möjligen tillstyrka motionärens förslag, om det gällt *hela* 7:de paragrafens borttagande, men enligt den åsigt jag hyser i detta afseende, besitter redan nu en till kronopark eller annan under kronans omedelbara disposition varande mark angränsande jordegare all den rätt, som han skäligen kan begära, och det är hufvudsakligen därför jag tillstyrker bifall till Utskottets förslag.

Herr Danielson: Jag ber om ursäkt att jag ännu en gång tager till ordet i denna fråga. Det har sagts att genom de bestämmelser som innehållas i § 5 af stängselförfattningen skulle angränsande jordegare hafva rätt att begagna bete på kronans mark, till dess kronan fordrar stängsel. Jag ber då Herrarne observera att denna § 5 säger: “finnes emellan egor, som nu sagda äro“ etc. och dermed menas naturligtvis de egor, som omnämnts i §§ före § 5. Men nu säger § 7 något annat och därför kan man icke tyda lagen på detta sätt och det har heller aldrig, så vidt jag vet, någon domstol gjort. I § 7 heter det nemligen i första momentet: “Den, som med egor möter kronopark eller annan skog eller mark, som under kronans omedelbara vård står och icke till nyttjande åt enskild person eller viss menighet blifvit upplåten, hafve ej rätt att af kronan fordra deltagande i stängsel, der kronan ej själf fordrar, att stängas skall.“ Det vore visserligen önskvärdt om detta stadgande kunde tydas på sätt den siste ärade talaren gjorde, ty då skulle som jag förut nämndt en enskild jordegare aldrig haft skäl att klaga. Men det går icke till på det viset. Jag har så vidt jag kunnat, begrundat denna sak, ehuru

*Angående
föreslagen
ändring i
gällande be-
stämmelser
om stängsel-
skyldighet.
(Forts.)*

kanske icke tillräckligt, men domstolarne hafva äfven tillämpat den äsigt, jag uttalat, många gånger och således måste det blifva en lagförändring i den syftning jag föreslagit, om rättelse skall vinnas.

Hvad vidare beträffar den invändningen att ett dylikt stadgande skulle medföra stora kostnader för kronan, så hemställer jag än en gång, huruvida det icke är vår skyldighet såsom riksdagsmän att tillse att icke enskilda personer förtryckas eller betungas på ett oskäligt sätt genom kronans förvållande och hägnadsprivilegium i detta fall. Då kronan nu är jordegare, bör den väl hafva samma skyldigheter som den enskilde jordegaren i detta hänseende. Det förefaller mig vara orimligt att tala om kostnader, då det gäller *rättvisa*, ty rättvisa bör väl ske framför allt. Här är verkligen fallet, såsom också en talare på stockholmsbänken sade och jag också förut antydt, att ingen begär stängsel utan att han verkligen behöfver det; annars kastade han ut sina penningar utan att derfor få någon nytta och det kan väl aldrig komma i fråga. Då härtill kommer att kronan enligt § 5 kan vinna minskning i stängselkyldighet om kronan icke har lika mycken nytta af stängseln som den enskilde jordegaren, så ligger deri äfven en trygghet för kronans rätt och att en enskild jordegare ej begär stängsel utan han anser sig få full nytta för de kostnader han för stängsels uppförande får vidkännas. Herrarne torde således finna att jag ingalunda sökt gynna enskilda personer utan helt enkelt vill gifva dem samma rättighet i afseende på stängselvitsord som kan gifva dem likhet häri gent emot kronan, och som förefinnes mellan enskilde jordegare.

Hvad beträffar den invändningen att jag icke yrkat upphäfvande af senare mom. i § 7, så förefaller för mig den invändningen icke så riktig, ty der talas endast om allmänning, som är upplåten till delägarnes begagnande och det är en helt annan sak än den, som här är i fråga. Det synes tydligt af Kongl. förordningen om skogshushållning, att med allmänning menas sådan mark, som står under kronans vård, men ändock är allmänning.

Hvad angår Herr vice ordförandens i Lag-Utskottet invändning att kronan icke utöfvar betesrätt på sina skogar, ber jag få uppläsa § 33 af Kongl. förordningen om hushållningen med de allmänna skogarne i riket. Deri heter det: "å skogar, hvarom i denna förordning stadgas och för hvilka hushållningsplan blifvit fastställd, må betning eller höslätter ej annorledes ega rum, än i hushållningsplanen är föreskrifvet eller af Skogsstyrelsen för särskilda fall kan medgifvas. Mulbete eller höslätter å kronopark upplåtes för bestämd tid å offentlig auktion; öfver mulbete, som får å häradsallmänning upplåtas, tillkommer det allmänningsstyrelsen att förfoga". Således kan det verkligen ske hvad Herr Thomasson betviflade eller att kronan begagnar sin betesrätt. Men detta oaktadt säger dock § 7 att kronan i alla fall är fri från stängselkyldighet och det hjälper icke att i detta afseende processa med kronan, ty man vinner troligen ändå ingenting.

Jag vill äfven, beträffande den motivering för ifrågakomna stadgandet, som Lag-Utskottet i föreliggande betänkande anført från den tid, då stängselförfattningen antogs, anmärka att 1857 års förordning

angående stängselskyldighet m. m. tillkom på det sättet att de tre stånden, adel, prester och borgare, fattade beslut att i detta ämne skriva till Kongl. Maj:t, men inom bondeståndet var allmän missbelåtenhet med denna skrivelse, hvarför också bondeståndet ingick med en särskild hemställan till Kongl. Maj:t, och då, med hänsyn härtill, ändrade Kongl. Maj:t hvad Rikets Ständer i sin på grund af tre ständs beslut tillkomna skrivelse föreslagit i den riktning, att stängselvitsord i författningen inkom och denna nödvändiga fördel i detta afseende tillkom landets jordbrukare. Det är sålunda icke i Riksdagens skrivelse motiven till lagen äro att söka, utan förslaget utarbetades såsom jag tror inom Högsta Domstolen. Jag vill endast tillägga att, då jag alltså anser alla skäl tala för den af mig föreslagna lagförändringen, jag hoppas att denna Kammare skall bifalla mitt förslag. Skulle man till nästa-år finna skäligt, att andra momentet i § 7 upphäves, bör detta då icke möta någon svårighet. Visserligen förefinnes nu på grund af Första Kammarens beslut icke någon utsigt att få frågan löst, men Andra Kammaren skulle dock genom ett bifall till förslaget gifva en uppmuntran för dess förnyande vid en följande riksdag och jag yrkar derfor bifall till förslaget.

*Angående
föreslagen
ändring i
gällande be-
stämmelser
om stängsel-
skyldighet.
(Forts.)*

Grefve Sparre: Jag är med motionären alldeles ense derom, att i fråga om förhållandena emellan kronan och enskilde samma rätt bör gälla som emellan de enskilde inbördes, men jag tror icke att man vid öfvervägande af denna fråga kan komma till det resultat, att något särskildt skydd eller privilegium befinnes kronan medgifvet. 1857 års stängselförfattning tillkom efter en långvarig strid emellan de särskilda orterna i riket, emellan slättbygd och skogsbygd, och blef frukten af en slags kompromiss emellan dem. Under denna långa strid hade inom slättbygden påyrkats, att stängselvitsordet skulle helt och hållet borttagas, hvaremot man inom skogsbygden fordrade, att samma vitsord skulle i hela dess vidd bibehållas. Sjelf landshöfding i en skogsbygdsprovins har jag någorlunda god kännedom om dessa förhållanden och om de yrkanden, som från ömse sidor framställes.

Den omnämnda kompromissen slutade emellertid på det sätt som 1857 års författning innehåller, så att stängselvitsordet i allmänhet upphörde och den princip i stället stadfästades, att den, som hade kreatur, vore skyldig att taga vård om dem. Denna princip är sålunda numera gällande och stängselvitsord finnes icke mer.

Blott i det fall, att två jordegare, hvilkas egor gränsa till hvarannan och som sålunda hvar för sig hafva skyldighet att taga vara på sina kreatur, finna med sin fördel mera förenligt att stänga än att valla, gäller ännu stängselvitsord.

Då kronan emellertid icke har några kreatur och sålunda icke heller kan komma i denna författning, är kronan befriad från stängselskyldighet, men om kronan öfverläter betesrätt på sin mark åt enskilda, förändras förhållandet och i sådant fall kan den enskilde åberopa stängselvitsord. Derfor lyder paragrafen också sålunda: "Den som med egor möter kronopark eller annan skog eller mark, som

*Angående
föreslagen
ändring i
gällande be-
stämmelser
om stängsel-
skyldighet.
(Forts.)*

under kronans omedelbara vård står och icke till nyttjande åt enskild person eller viss menighet blifvit upplåten, hafve ej rätt att af kronan fordra deltagande i stängsel“. Öfverlåter kronan åter betesrättighet på skog till annan person, hvarpå den siste talaren anförde exempel ifrån Öland, har onekligen den enskilde på grund af gällande lag rätt att göra anspråk på stängselvitsord. Men man måste erkänna, att då sålunda den principen i vårt land är gällande, att stängselvitsord icke finnes och att hvar och en bör taga vård om egna kreatur utom i det fall när, på sätt jag nyss nämnde, två grannar förena sig om att stänga i stället för att valla, samt då kronan, emedan den icke har kreatur, icke kan komma i denna författning, nu gällande lagbestämmelser stå i full konsekvens med den grund, på hvilken lagstiftningen i detta ämne är byggd. Då sålunda nu gällande lag står i full öfverensstämmelse med den princip, hvarifrån lagstiftningen utgått, kan jag för min del icke tillstyrka någon förändring i den rigtning, motionärens förslag afser. Hvad beträffar de faktiska förhållandena, vill jag tillägga, att jag icke vet, huru stängselvitsord gent emot kronan i vissa fall skulle kunna genomföras. Om jag t. ex. antager, att kronan eger en allmänning af en mils utsträckning och en närboende jordegare, som besitter en liten fastighet, skulle ega att begagna stängselvitsord gent emot kronan, så hvad hjälper det, om kronan uppför stängsel en liten bit, som gränsar mot den andras mark? Eller skall väl kronan kringstänga hela sitt område? Att stänga blott en liten bit hjälper icke synnerligen!

Jag tror sålunda att vår nu gällande författning i detta ämne hvilat på goda grunder och yrkar därför bifall till Utskottets hemställan.

Herr Danielson: Jag ber att till svar å Herr Grefve Sparres invändning få anmärka, att det finnes andra skogsegor, som tillhöra kronan, än dem han omtalade. Det finnes skogar, som väl kallas kronoallmänningar, men hvilka äro till enskildes begagnande upplåtna och dessa komma i den af honom anförda kategori, men så är ej fallet med de egendommar, som stå under kronans *omedelbara vård*. Det finnes nemligen verkliga kronoparker, hvilka äfven äro till enskilde upplåtna, och med afseende på dessa betviflar jag möjligheten äfven för Herr Grefve Sparre att med framgång föra en rättegång, som afser att bereda stängselvitsord åt en närboende jordegare.

Herr Magnus Jonsson: I likhet med motionären medgifver jag det beaktansvärda i det anspråket, att de små jordegarne, böra erhålla bidrag af staten eller kronan till hägnad, men det har varit ett skäl, som förhindrat mig att tillstyrka bifall till motionärens förslag, nemligen att, derest staten skulle åläggas att stänga emot angränsande jordegares mark, det skulle, synnerligen i vidsträckta skogs-trakter, inträffa, att staten icke blott finge deltaga med hälften af stängseln, utan äfven skulle nödgas att underkasta sig särskilda, högst betydliga kostnader för att hålla tillsyn deröfver att den långa hägnaden lemnades i orubbadt skick. I annat fall kunde lätt här och

hvar öppningar göras i stängseln. De angränsande enskilda jord-egarne voro då skyddade för allt ansvar för olagligheter och hade på den grund betesrättighet, ända till dess staten eller kronan sjelf iakttog den försigtigheten att dagligen efterse huruvida i rågången någon af stängsel ej inhägnad del förefunnos, i hvilket fall det ju är alldeles klart att grannen eger full betesrätt på statens mark. Detta är ett af de skäl hvarför jag anser att det icke gerna kan gå an att ålägga staten en dylik utgift för stängsel, hvaraf den dock icke hade den nytta, man dermed velat afse.

Jag anhåller om bifall till Utskottets förslag.

Medan jag har ordet, vill jag hemställa till den ärade motionären huruvida icke de små jordegarna der nere på Öland kunna få begagna sin betesrätt på den af motionären åsyftade kronoparken. Ty kan det bevisas att de från urminnes tider egt denna rätt, så tror jag icke att Kongl. Maj:t genom någon förordning kan betaga dem denna förmån, hvilken de således få behålla, beroende detta dock mycket på huru de begagnat sig deraf.

Herr Arwidsson: Jag ber Herrarne om tillgift att jag ytterligare tager Herrarnes uppmärksamhet i anspråk, men jag kan icke lemna obesvaradt ett yttrande af den ärade representanten från Nyköping.

Om jag icke missuppfattat hans yttrande, så ansåg han att, för den händelse en egare af skog, utmark eller beteshage mötte kronans dylika egor i gränsskilnaden, så och derest kronan icke begagnar sitt stängselvitsord, skulle saken så anses som vore marken till gemensamt mulbete upplåten. Om jag rätt uppfattat detta hans påstående, så får jag säga att jag icke kan instämma i hans tolkning af det ifrågavarande lagrummet. Gällande bestämmelser i förevarande hänseende återfinnas i 5 § af stängselförordningen. Der heter det: "Utgöras egor, mellan hvilka stängas skall, af skog, utmark eller beteshage å ömse sidor" etc. Tolkningen beror här enligt mitt förmenande på orden: "emellan hvilka stängas skall". Åt dessa ord kan jag icke gifva annan betydelse än att egarne till marken på ömse sidor böra ega stängselvitsord den ene mot den andre. Nu veta Herrarne att i sådant fall eger den enskilde icke stängselvitsord mot kronan och först i nästa moment heter det: "Finnes emellan egor, som nu sagde äro, ej stängsel; då skall" etc.; d. v. s. om den egare, som har stängselvitsord, icke stänger, då anses marken till gemensamt mulbete upplåten. Jag anser den tolkning, som den ärade talaren gjort, icke vara riktig. Äfven om egor möta och icke stängsel förefinnos, så eger icke en enskild jordegare till mulbete begagna kronans mark. Då således ett af de skäl, som anförts mot motionen, enligt min åsigt, icke egt grund och, såsom jag förut nämnt, jag anser rätt och billighet tala för motionen, önskar jag fortfarande åt densamma framgång, i händelse Kammaren anser densamma kunna bifallas i det skick, hvori den nu för Kammaren föreligger.

*Angående
föreslagen
ändring i
gällande be-
stämmelser
om stängsel-
skyldighet.
(Forts.)*

Angående
förelaggen
ändring i
gällande be-
stämmelser
om stängsel-
skyldighet.
(Forts.)

Herr Helander: Med anledning af den siste talarens yttrande vill jag i förbigående nämna, att jag så pass fullständigt som det varit mig möjligt redan bemött den invändning, hvilken, såsom jag förut sade, skulle kunna göras mot min tolkning af 5:te §:ns senare moment, och som nu äfven af denne talare blifvit gjord, hvarföre ett ytterligare bemötande deraf vore att återupprepa samma sak, något hvartill jag icke vill göra mig skyldig.

Öfverläggningen var slutad. I enlighet med de meningar, som derunder blifvit framställda, gaf Herr Talmannen propositioner såväl på bifall till Utskottets hemställan som ock på yrkandet att, med afslag å samma hemställan, den del af Herr Danielsons motion, hvarom nu vore fråga, måtte bifallas; och fann Herr Talmannen den förra af dessa propositioner vara med öfvervägande ja besvarad. Votering blef begärd samt företogs enligt en nu uppsatt och af Kammaren godkänd så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller hvad Lag-Utskottet hemställt i 1:sta punkten af Utlåtandet N:o 15, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner nej, har Kammaren, med afslag å Utskottets hemställan, bifallit förevarande del af Herr Danielsons i ämnet väckta motion.

Omröstningen visade 94 ja mot 67 nej; i följd hvaraf Utskottets hemställan bifallits.

I afseende å *punkten 2*, deruti Utskottet tillstyrkt, att icke heller det förslag, som Herr Danielson i senare delen af sin ifrågavarande motion framställt, måtte af Riksdagen bifallas, yttrade

Herr Danielson: Jag ber om ursäkt att jag ytterligare besvärar med några ord. Men då Kammaren visat sig icke vilja bifalla mitt förslag i det omfattande skick, hvarom jag gjort yrkande i 1:sta punkten uti min motion, vågar jag hoppas att Kammaren åtminstone vill skipa rättvisa i förevarande undantagsfall i fråga om Böda kronopark. Såsom herrarne finna af Lag-Utskottets betänkande, har denna kronopark varit upplåten åt en del menigheter för mulbete. Förhållandet i detta afseende reglerades genom Kongl. brefvet den 23 April 1836, hvarur jag gjort ett utdrag. I detta bref säges det, att Böda skog ansetts hafva egenskap af en sådan kronoallmänning, som redan blifvit till menighetens begagnande upplåten, hvarföretom det Kongl. brefvet vidare bestämmer betesrätten till 340 boskaps kreatur och hästar samt 325 får. Denna mulbetesrätt har sedermera fortfarit i många

år. Vid granskning af Skogsstyrelsens räkenskaper hafva 1875 års statsrevisorer emellertid fäst sin uppmärksamhet vid den rätt till bete å kronoparkerna Halle- och Hunneberg, som var medgifven åtskilliga boställs- och hemmansinnehafvare inom Elfsborgs och Skaraborgs län. Härom yttra nemligen revisorerne i sin revisionsberättelse följande: "Jemlikt särskilda nådiga bref af den 8 December 1832 och den 15 Juni 1861, hafva åtskillige boställs- och hemmansinnehafvare inom Elfsborgs och Skaraborgs län fått sig medgifven rätt till bete å kronoparkerna Halle- och Hunneberg för ett visst antal kreatur samt till utsyning derstädes af skogseffekter, emot afgift för betets begagnande af 9 kappar korn för hvarje häst och 6 kappar korn för hvarje nötkreatur samt för skogseffekterna af 3 kronor för en famn ved och 75 öre för en timmerstock. Då dessa afgifter förefallit revisorerne, under nuvarande prisförhållanden, vara synnerligen lågt beräknade, samt dessutom mulbetesrätten otvivelaktigt är för de ifrågavarande skogarnes bestånd och tillväxt hinderlig, har det synts revisorerne, i skogskulturens intresse, väl förtjena utredning, huru vida förr bemälda boställs- och hemmansinnehafvare må kunna anses ega några i lag grundade anspråk på ifrågavarande mulbetes- och utsyningsrätt samt om icke, i sådan händelse, det skulle, så väl i förevarande fall som andra, hvilka vid ärendets utredning kunna finnas med detsamma likartade, vara för staten mest fördelaktigt att för frånträdandet af dylika rättigheter utgifva skälig lösen."

På grund af denna framställning af revisorerne företogs inom Skogsstyrelsen en utredning om huru det i verkligheten förhölle sig med mulbetesrätten å Halle- och Hunneberg äfvensom med den rättighet till bete, som var medgifven å Böda kronopark. Sedan denna utredning egt rum och ärendet kommit till Kongl. Maj:ts afgörande, uttalade Kongl. Maj:t den åsigt, att ifrågavarande hemmansinnehafvare och menigheter icke hade någon i lag grundad rätt till bete, utan att deras anspråk härledt sig från äldre Kongl. bref, deruti uttryckligen bestämts att berörde mulbetesrätt skulle ega bestånd endast tills vidare. Till följd häraf ströks också rättigheten utan ett enda öres ersättning. Äfven om Kongl. Maj:t egde fullt fog till detta tillvägagående, hvarom jag icke nu vill yttra mig, tror jag dock att billigheten talar för annat förfarande, åtminstone hvad beträffade Böda kronopark. De hemmansinnehafvare, som åtnjöto betesrätt å sagda kronopark, hade nemligen 1810 deltagit i kostnaden för uppmätning och kartläggning af kronoparken under den förhoppning, att de skulle få bibehållas vid mulbetesrätten. Härom yttrar Kongl. Maj:t uti åberopade 1836 års bref följande: "För öfrigt och som handlingarne föranleda dertill, att de enskilda hemmansegarne bekostat den år 1810 skedd afmätning af parken och Vi finna rättvist att denna kostnad vederbörande ersättes, så vele Vi i nåder hafva Vår Befallningshafvande anbefaldt, att, efter närmare utredande af de kostnader, som de härigenom fått vidkännas, med underdånig anmälan derom till Oss inkomma, då Vi vele rörande ersättning derför Oss i nåder vidare utlåta."

Hemmansinnehafvarne hafva sålunda lofvats ersättning, men de hafva sedermera icke fått någon sådan. Statsrevisorerne gjorde också

*Angående
förelagen
ändring i
gällande be-
stämmelser
om stängsel-
skyldighet.
(Forts.)*

*Angående
förelagen
ändring i
gällande be-
stämmelser
om stängsel-
skyldighet.
(Forts.)*

uti sin ofvanberörda framställning hemställen om att ifrågakomna mulbetesrättigheter skulle försvinna mot skälig ersättning. Men någon dylik afhördes icke; hemmansegarne förlorade den betesrätt, som de af ålder åtnjutit, och fingo dessutom ökade kostnader genom den dem åliggande stängelskyldighet. Öfverallt hafva de dragit det kortaste strået; och huru skola de nu kunna få rättvisa, om icke Riksdagen, som har makten i sin hand, lemna dem sitt understöd? Man skall icke alltid gynna de stora jordegarne och förtrycka de små. För min del anser jag, att, då Riksdagens uppmärksamhet blifvit fästad å de öfverklagade förhållandena, man bör kunna hysa förhoppning om att Riksdagen utöfvar rättvisa. Lag-Utskottet säger visserligen, att hemmansegarne skulle kunna genom anställande af process vinna rättelse. Men jag tror, att utgången af en sådan rättegång skulle blifva högst tvifvelaktig. Menigheternas mulbetesrätt ströks ju blott derföre att denna rättighet icke funnes i lag bestämd, och Herrarne veta, att Kongl. Maj:t i ekonomisk lagstiftningsväg kan meddela föreskrifter rörande kronoparker huru han behagar. Jag tror således att det icke står mycket att vinna genom rättegång.

Emellertid har jag på grund af de skäl, som jag nu och i min motion anført, velat draga frågan under Riksdagens pröfning, under den förhoppning att Riksdagen ger rättvisa i saken. Efter den utgång, som voteringen rörande första punkten i betänkandet erhållit, hoppas jag att nu uppnå ett gynnsammare resultat i detta speciella fall, och jag ber derföre på förhand om ursäkt, att jag kommer att besvära med en votering jemväl beträffande förevarande punkt.

Jag yrkar bifall till min motion i denna del.

Herr Thomasson: Förnekas kan icke, att, då Böda kronopark förut varit upplåten dels till uttagande af ved och virke, dels till bete, det måste vara hårdt för dessa små jordegare, hvilkas egor gränsa till nämnda kronopark, att jemte förlusten af dessa afsevärda förmåner nödgas underkasta sig ökad stängelskyldighet eller särskilda kostnader för vallning af kreaturen. Också kan det ej annat än förvåna att icke jordegarne på rent processuel väg sökt på förevarande fall vinna tillämpning af 1875 års Kongl. skrifvelse till Skogsstyrelsen, hvari välbetänt föreskrifves att på kronans förvärfvande af jord icke får grundas anspråk på befrielse från den stängelskyldighet, som förut ålegat jorden. Åtminstone föreställer jag mig, att en sådan process skulle få en lycklig utgång. Men om ock jordegarne icke vilja underkasta sig risken af en rättegång, så lider det väl intet tvifvel att icke regeringen, på en framställning i ansökningsväg, skulle vara mån att på något sätt — huru, derom vill jag nu ej inlåta mig — skaffa jordegarne en välförtjent upprättelse. Att åter lagstifta för detta särskilda fall, var motbjudande för Lag-Utskottet, likasom öfver hufvud all speciell lagstiftning är olämplig. Isynnerhet vore det betänkligt att ålägga kronan att ända till hälften deltaga i stängelskyldigheten, hvarigenom hon icke komme i åtnjutande af den rätt, som i allmänhet härutinnan är medgifven, eller att det i fråga om stängelskyldighet kan jemkas efter den större eller mindre

nyttja densamma må medföra. Naturligtvis kunde i det fall, hvarom nu fråga är, någon nytta icke tillkomma kronan och då vore det att gå väl långt att nu söka reparera en, jag medger det, ganska stor obillighet genom att ålägga kronan en så utsträckt stängelskyldighet som motionären påyrkar.

Jag anhåller därför att den ifrågavarande motionen måtte äfven i denna punkt afslås.

*Angående
förelagen
ändring i
gällande be-
stämmelser
om stängel-
skyldighet.
(Forts.)*

Herr Danielson: Med anledning af Herr Thomassons åberopande af 1875 års Kongl. skrifvelse vill jag blott nämna, att denna skrifvelse föranledes af och afläts i öfverensstämmelse med en af mig i ämnet väckt motion, hvari endast åsyftades sådana hemman, som kronan inköpt från enskilda personer. d. v. s. skattehemman, hvadan samma skrifvelse icke gerna kan tillämpas i hvad Böda kronopark angår och således svårligen en på grund af densamma anställd rättegång hafva någon utsigt till framgång. Jag vill äfven nämna, att då genom 1881 års Kongl. bref den ifrågavarande betesrätten försvann, några menigheter ingingo till Kongl. Maj:t med anhållan att få behålla betesrätten mot att de åtog sig hägnadsskyldighet på de ställen, som dem för sådant ändamål anvisades. Men Kongl. Maj:t lemnade denna ansökan utan afseende och medgaf icke betning å Böda kronopark i annan ordning, än gällande skogsförordning för dylika skogar i allmänhet bestämmes. Jag tror således icke att på detta sätt någon rättelse står att vinna.

Hvad beträffar åläggande för kronan att till hälften deltaga i stängelskyldigheten för en enda kronopark, så ser jag ingen orimlighet häri. För kronan gäller det en obetydlighet, men för den enskilde, mindre jordegaren inverkar det icke så litet.

Härmed var öfverläggningen slutad. Herr Talmannen gaf propositioner såväl på bifall till Utskottets hemställan som ock på afslag derå och bifall i stället till motionärens förevarande framställning samt förklarade sig hafva funnit den förra propositionen vara med öfvervägande ja besvarad. Som votering likväl begärdes, skedde uppsättning, justering och anslag af en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller hvad Lag-Utskottet hemställt i 2:dra punkten af Utlåtandet N:o 15, röstar

Ja;

Den det ej vill, röstar

Nej;

Vinner nej, har Kammaren, med afslag å Utskottets hemställan, bifallit ifrågavarande del af Herr Danielsons i ämnet väckta motion.

Voteringen, i vanlig ordning företagen, utföll med 88 ja mot 51 nej; varande alltså Utskottets hemställan bifallen.

§ 4.

*Angående
ändring i
gällande
stadgande om
val af ledamot i egodelningsrätt.*

Till behandling förekom Lag-Utskottets Utlåtande N:o 16, i anledning af väckt motion om ändring i gällande stadgande om val af ledamot i egodelningsrätt.

Uti berörda motion, afgifven inom Andra Kammaren af Herr J. Fr. Carlsson (motionen N:o 60), var föreslaget, "att ett tillägg i § 117 af Kongl. stadgan af den 9 November 1866, angående skiftesverket i riket, måtte af Riksdagen beslutas, så att nämnda § komme att erhålla följande lydelse:

"Första domstol i skiftesmål å landet är egodelningsrätt i hvarje härad eller tingslag. Ordinarie domaren i orten är deri ordförande, derest icke vid hans förfall, efter hvad särskildt stadgadt är, annorlunda af vederbörande Hofrätt förordnas eller Kongl. Maj:t på invånarnes gjorda anhållan eller eljest förekomna anledningar, för större eller mindre distrikt skulle i nåder finna godt att särskild person dertill utse. Ledamöterna i Rätten utgöras af tre i landthushållning kunnige, inom häradet eller tingslaget boende bofaste män, hvilka på föranstaltande af domaren i orten inför Häradsrätten genom socknefullmäktige efter förmedlade hemmantalet utväljas för en tid af sex år. *Afgående ledamot kan åter inväljas.*

Uppstår laga förfall för ledamot, kalle ordföranden ojäfvig god man i dess ställe o. s. v."

Utskottet hade hemställt, att motionen icke måtte af Riksdagen bifallas.

Enligt anteckning å utlåtandet, voro reservationer mot detsamma inom Utskottet anmälda, dels af Herr *Lewin*, med hvilken Herrar *Magnus Jonsson* och *Johannes Jonson* instämt, dels ock af Herrar *Jonas Jonasson* i Rasslebygd och *Lars Anderson*.

Efter föredragning af Utskottets hemställan anförde motionären

Herr J. Fr. Carlsson: Som Kammarens ledamöter torde erinra sig, väckte jag äfven i fjor en motion i samma syfte som den nu föredragna. Denna motion blef då af Lag-Utskottet afstyrkt, men, såsom Herrarne säkerligen påminna sig, vann den inom denna Kammaré så mycket understöd, att den återremitterades till Utskottet, för att formulera paragrafen, i det syfte jag med motionen afsett. Då likväl Första Kammaren redan bifallit Utskottets afstyrkande, kunde resultatet naturligtvis icke blifva annat än att motionen förföll. Det understöd jag då vann, gaf mig likväl anledning att ånyo vid denna riksdag väcka densamma, men Lag-Utskottet har i år likasom i fjor hemställt att motionen icke måtte vinna Riksdagens bifall. De skäl Lag-Utskottet för sitt afstyrkande anført äro hufvudsakligen desamma som i fjor, men jag kan derföre icke underlåta att äfven i år upp- taga dem till granskning.

Hvad första delen deraf angår, torde jag icke behöfva sysselsätta mig dermed, ty den har af en reservant blifvit fullständigt vederlagd. Dernäst säger Utskottet: "skulle en begränsning af tjänstgöringstiden för ledamot af egodelningsrätt ifrågakomma, borde denna ske genom bestämmandet af en viss åldersgräns, efter hvars uppnående ledamot i egodelningsrätt skulle vara skyldig att från befattningen afgå." Jag kan visserligen medgifva att Lag-Utskottet i viss mån kan hafva rätt derutinnan, ty å ena sidan sedt skulle åtminstone någon förbättring härigenom vinnas, så till vida nemligen att man kunde hoppas att en gång komma i tillfälle att få omvälja en ledamot af egodelningsrätt, som icke såsom sådan vore fullt lämplig, men å andra sidan deremot skulle det leda derhän att, äfven om en person innehade alla för ifrågavarande befattning erforderliga egenskaper, skulle han icke få fortfara med denna befattning, utan nödgas afgå derifrån, sedan han uppnått en viss ålder, ehuru han ännu hade tillräckliga krafter i behåll för skötandet af densamma. Således torde detta icke vara skäl för afslag å, utan snarare för bifall till det förslag, som jag framställt, hvilket innebär, att de kunna återväljas, hvilka befunnits lämpliga för uppdraget, hvaremot de, som icke visat sig därför lämplige, icke heller behöfva återväljas.

Längre fram kommer Utskottet med en annan anmärkning. Utskottet säger nemligen: "Till följd deraf, att befattningen icke är gifven allenast på viss tid, torde densamma anses mera hedrande och de dertill lämpligaste personer finnas mera villige att åtaga sig uppdraget." Äfven i detta fall får jag säga att jag icke kan följa Lag-Utskottets tankegång. Ty jag tror att uppdraget blifver mera hedrande, då jag genom ett omval får bevis på folkets förtroende, hvadan icke heller detta Utskottets uttalande torde utgöra skäl för afslag på min motion. Vi veta ju, att vid alla förtroendebefattningar, t. ex. vid val till nämndemän, hvilkas uppdrag ju är närmast jemförligt med ledamots af egodelningsrätt, äfvensom för ordförandebefattningen i kommunalstyrelse samt ledamotskap i Kamrarne, en viss tid är bestämd. Jag hemställer till Kammarens ledamöter om det kunde anses för oss mera hedrande om vi valdes endast till en viss ålder; jag tror snarare att det blir mera hedrande om man söker att sköta sin plats så, att man kan hoppas på ett återval. Hvad beträffar det ytterligare skäl, som Utskottet i år anført mot förslaget, då det tillägger den anmärkning, att deri icke ifrågasatts någon förändrad anordning beträffande valet af gode män vid landtmäteriförrättningar, hvilka gode män således fortfarande skulle komma att utses för lifstiden, och att man följaktligen, derest förslaget antoges, skulle göra sig skyldig till "en bristande öfverensstämmelse i hufvudgrundsatsen beträffande likartade stadganden", så synes det mig som om en dylik förebräelse kunde snarare rigtas emot Utskottet sjelft, än emot mig. Ty då, som jag förut antydt, vid nästan alla val till förtroendebefattningar, en viss tid är bestämd för hvarje val, är det just denna grundsats jag med min motion velat utsträcka äfven till ledamot af egodelningsrätt och således torde denna anmärkning återfalla på Utskottet sjelft.

*Angående
ändring i
gällande
stadgande om
val af leda-
mot i egodel-
ningsrätt.
(Forts.)*

Angående
ändring i
gällande
stadgande om
val af ledamot i egodelningsrätt.
(Forts.)

Jag skall emellertid icke längre upptaga Kammarens tid, utan slutar med att yrka bifall till min motion.

Herr Lewin: Jag har i detta ärende varit af skiljaktig mening inom Utskottet och ehuru jag i väsentlig mån är förekommen af motionären, ber jag dock att få säga några ord.

Utskottet föreställer sig att den olägenhet, hvaröfver man klagat, skulle kunna afhjelpas dermed att en viss åldersgräns bestämdes, efter hvars uppnående ledamot i egodelningsrätt skulle vara skyldig att från befattningen afgå. För min del kan jag icke finna att saken dermed skulle vara hjälpt. Ty då en ledamot af egodelningsrätt skall utses, kunna väl de väljande svårigen hafva någon visshet om hurvida den person, som är ifrågasatt till befattningen, innehar därför erforderliga egenskaper. Först sedan han är vald, kan man komma till insigt om att han är olämplig, men om då en viss åldersgräns är bestämd, kan han komma att stanna qvar vid sin befattning i många år, derest han icke före den bestämda tiden sjelfvilligt afgår. Mig synes det deremot att, då för nämndemän en viss tjänstetid är bestämd, en sådan äfven lämpligen bör kunna utsättas för ledamöter i egodelningsrätt.

Hvad beträffar den af Utskottet gjorda anmärkning, att, då man vill bestämma en viss tjänstetid för ledamot i egodelningsrätt, man äfven bort föreslå en sådan för gode männen vid skiftesförrättningar, så kan väl denna anmärkning nog hafva skäl för sig. Men det är ju intet hinder för att man framdeles väcker ett förslag i denna riktning.

Jag får för min del yrka bifall till motionärens förslag.

Herrar *J. Andersson* i Baltorp och *Folke Andersson* förenade sig med Herr Lewin.

Herr Helander: Det må gerna medgifvas, att det icke kan vara särdeles lämpligt att en ledamot af egodelningsrätt innehar sin befattning, sedan han kommit till hög ålder, men det torde dock vara mera sällsynt att sådant inträffar och äfven om det någon gång förekommer att en dylik befattning innehafves af en till hög ålder kommen person, så lär det väl icke vara omöjligt för rättens ordförande att, derest nämnda person befines olämplig att sköta sin befattning, tillkalla en skiftesgodman i hans ställe. Dessutom är jag, i likhet med Utskottet och äfven, såvidt jag förstod honom rätt, den siste talaren, af den tanke, att det icke kan vara lämpligt att bestämma en viss tjänstetid eller åldersgräns för ledamot af egodelningsrätt, då man icke gör det samma för godemän vid skiftesförrättningar, hvilka godemän mycket oftare kallas till tjänstgöring och innehafva en mycket mera ansträngande befattning, än ledamöter i egodelningsrätt.

För mig är det emellertid en annan omständighet, som i denna sak är afgörande. En ledamot i egodelningsrätt bör, för att kunna rätt sköta sin befattning, icke blott vara, såsom det i författningen heter, en i landthushållning kunnig person, utan äfven hafva förvärf-

vat en praktisk erfarenhet och vana vid handläggande af skiftesbesvärs-mål. Då frågas: är det möjligt för honom att kunna förvärfa sig en sådan erfarenhet, om hans tjänstetid inskränkes till sex år? Till denna frågas besvarande torde statistiken kunna lemna en god hjälp och, om den äfven beklagligtvis icke är så fullständig, så tror jag dock att den i detta fall skall kunna tillräckligt belysa saken. Antalet skiften, som i vårt land årligen avslutas, kan i medeltal beräknas till ungefärligen 250 och af dem torde man kunna antaga att omkring en femtedel, d. v. s. 50, öfverklagas. Då det nu i landet finnes — såsom jag tror — 315 egodelningsrätter, så, ifall ledamöterna deri utsåges för en tid af endast sex år, skulle det ju inträffa att de under sin tjänstetid icke komme att deltaga i handläggningen af skiftes-mål mer än, i medeltal, en enda gång. Naturligtvis kunde det på vissa ställen ske oftare, men å andra ställen skulle det åter kunna hända, att icke ens ett enda skiftesmål förekomme under den tid, för hvilken en ledamot i rätten blifvit utsedd. Huru skall han vid sådant förhållande kunna vinna någon praktisk erfarenhet? Man säger att det är ingenting som hindrar, att han omväljes på ytterligare sex år, men hvarpå skola de väljande grunda sitt omdöme? Naturligtvis derpå att han befunnits lämplig för befattningen, men huru skall detta visa sig, då han kanske icke tjänstgjort en enda gång? För öfrigt, om man ansett skäligt att vidtaga en sådan förändring, som den här ifrågasatta, borde väl detta hafva skett under den tid, då skiftenas antal var i tilltagande, och icke nu, då det är betydligt nedgående, och man kan förutsätta att de allt mindre och mindre ofta skola ifrågakomma. Jag får för min del säga, att jag finner den föreslagna förändringen hvarken nödig eller nyttig, och yrkar derfor afslag å motionen.

*Angående
ändring i
gällande
stadgande om
val af leda-
mot i egodel-
ningsrätt.
(Forts.)*

Herr Wallenius: Redan förlidet år yttrade jag mig i denna fråga samt yrkade då att Kammaren måtte bifalla motionärens förslag, och denna åsigt vidhåller jag fortfarande. Emot en ärad talare, som påstod, att det skulle vara endast ytterst sällan som egodelningsrättens ledamöter sitta qvar vid sina befattningar, sedan de blifvit gamla och odugliga, får jag såsom min erfarenhet uttala, att nästan alla egodelningsrättsledamöter, som jag haft beröring med, hafva varit ganska gamla och mer eller mindre olämplige.

Samme talare yttrade äfven, att dessa ledamöter först efter någon längre tid kunde vinna erforderlig praktisk skicklighet och att det derföre vore olämpligt att inskränka tjänstgöringstiden till allenast sex år; men deremot tillåter jag mig erinra, att ingenting hindrar, att en ledamot efter de sex årens förlopp återväljes, och återvald blir han helt säkert i händelse han visat sig duglig; detta visar erfarenheten i fråga om andra förtroendeuppdrag, som lemnas på viss tid; befinnes åter en ledamot oduglig, så förkastas han, hvilket ju är alldeles i sin ordning. Jag yrkar bifall till motionärens förslag.

Herr Johan Jönsson: Jag skulle för min del nu gerna kunna afstå från ordet och inskränka mig till att instämma med Herr Walle-

*Angående
ändring i
gällande
stadgande om
val af ledamot i egodelningsrätt.
(Forts.)*

nius. Anledningen hvarföre jag begärde ordet var en föregående talares påstående, att man borde lemna egodelningsrättsledamöterna tillfälle att förvärfva praktisk skicklighet och dertill, menade han, vore den af motionären föreslagna tjänstgöringstiden af sex år alldeles för kort; men samme talare anförde tillika, att det kunde hända, att en ledamot under dessa sex år icke någon enda gång blefve inkallad till tjänstgöring; men om så är, huru skall han då kunna förvärfva någon praktisk skicklighet. Jag instämmer med motionären och yrkar afslag å Utskottets hemställan.

Herr O. B. Olsson: Äfven jag ber att få instämma i motionärens förslag och yrkar sålunda afslag å Utskottets hemställan. Visserligen har här en talare påstått, att det skulle vara högst sällsynt att ledamöterna i egodelningsrätten utöfva sin befattning, sedan de kommit till någon högre ålder. Såvidt jag känner, är detta deremot alldeles icke ovanligt, utan snarare tvärtom. I min hemort känner jag en ledamot, som uppnått en ålder af 84 år; han har visserligen icke på många år kunnat deltaga i någon egodelningsrätt, men han står ändock kvar vid sin befattning. I ett grannhärads finnes äfven en ledamot, som varit lam i många år; han kan icke gå ut ur sin stuga, men kvarstår ändå såsom ledamot i egodelningsrätten. Kan väl en sådan lagstiftning vara lämplig, som tillåter personer att behålla befattningar, som de omöjligt kunna sköta. Man kan ju tänka sig att en ledamot rent af blefve vansinnig; han kan då icke afsäga sig uppdraget, men kan det väl vara lämpligt att en sådan person stannar kvar vid sin befattning. För min del tror jag det icke, utan anser, att en ändring i förevarande afseende är både nödig och nyttig; och då man kunnat i afseende på nämndemansbefattningen bestämma tjänstgöringstiden till 6 år, anser jag det vara alldeles i sin ordning, att enahanda bestämmelser blifva gällande i fråga om ledamotskapet i egodelningsrätten. Jag slutar med det samma, hvarmed jag började, nemligen att yrka afslag å Utskottets hemställan och bifall till motionen.

Herr Danielson: Ja, äfven jag ber att få yrka bifall till motionen. Här har framdragits exempel för att visa nödvändigheten af en rättelse uti ifrågavarande afseende, och jag vill äfven anföra ett exempel. I min hemort blef för några år sedan fråga om en egodelningsrätt och kallelser utfärdades af domhafvanden till ledamöterna och bland dem var äfven en, som icke blott var mycket gammal och klen, utan till på köpet blind. Han kom tillstädes och öfvervar sammanträdet, men följden blef att utslaget på denna grund öfverklagades och jordegarn tillskyndades derigenom både kostnader och tidsförlust, men ändock afsade han sig icke befattningen utan behöll den tills han dog. Då sådant har inträffat, hemställer jag om en ändring icke är behöflig, så att icke personer tillåtas behålla sin plats äfven sedan de omöjligt kunna sköta den.

Jag anhåller, som sagdt, om bifall till motionen.

Herr Ekenman: Den ärade motionären, som öppnade debatten

i denna fråga, yttrade, att han ansåg, att Utskottet borde hafva förordat hans motion, då ju andra förtroendebefattningar lemnades endast på viss tid, såsom t. ex. ordförandeskapet i kommunalstyrelsen eller riksdagsmannakallet. Jag ber dock att få fästa hans och Kammarens uppmärksamhet derpå att här icke är fråga om dylika förtroendeuppdrag, utan om en domarebefattning, och det är en i vår lagstiftning erkänd regel, att domarebefattningar icke böra tillsättas på viss tid. Härifrån gör visserligen nämndemansbefattningen ett undantag, men dervid är dock att märka, att nämnden endast har en kollektiv röst, under det att hvarje ledamot i egodelningsrätten verkligen utför val domsrätt. Att nu bifalla motionen vore derföre icke att tillämpa någon förut erkänd regel, utan endast att utsträcka ett undantagsstadgande, som inkommit i vår lagstiftning, och detta är ju en väsentlig skilnad.

*Angående
ändring i
gällande
stadgande om
val af ledamot i egodelningsrätt.
(Forts.)*

När man vidare föreslår en så beskaffad lagförändring som den motionen framställda, så synes mig sammanhanget fordra, att man tagit steget fullt ut och, såsom Utskottet påpekat, ifrågasatt en liknande anordning beträffande valet af *godemän* vid landtmäteriförrättningar. Den saken är icke alldeles oviktig, då ju godemannen förutom sin befattning vid skiftesförrättningen, kan, i händelse af förfall för ledamot i egodelningsrätten, inkallas i dennes ställe; ty då skulle, om motionen bifalles, det egendomliga förhållandet inträffa, att den ordinarie ledamotens, men icke suppleantens plats vore beroende på omval.

Hvad jag nu haft äran anföra jemte hvad Utskottet framhållit synes mig innebära tillräckliga skäl för bifall till Utskottets afstyrkande hemställan.

Herr Trybom: Det torde icke erfordras vidare yttrande i denna fråga för att vinna framgång åt den föreliggande motionen, hvilken, som vi veta, redan under förliden riksdag bifölls af denna Kammare. Jag vill derföre endast fästa uppmärksamheten, på, att ett af de skäl Utskottet framhållit för afslag å motionen icke riktigt håller streck. Då Utskottet upprepar sitt yttrande vid förra riksdagen, att ledamot i egodelningsrätt vore domare med personlig röst och derföre icke lämpligen borde ställas under omval, hvilket deremot kunde ega rum beträffande nämnden, som endast hade en kollektiv röst, så vill jag erinra om, att i flere städer omväljas rådmän, som dock äfven hafva personlig rösträtt inom sjelfva domstolen.

Jag yrkar bifall till motionen.

Herr J. Fr. Carlsson: Då af en talare åter blifvit framhållet att icke val till god man samtidigt blifvit föreslaget till ändring, så torde i så fall få erinras derom, att det är en väsentlig skilnad emellan god man och ledamot af egodelningsrätt. Ledamöterna i egodelningsrätt äro tre till antalet, under det att i hvarje kommun bör finnas minst två gode män, hvilkas antal dock i händelse af behof kan ökas. Således om det inträffar att de två gode män som först blifvit valde skulle befinnas olämpliga, så har kommunen utväg att välja andra. Detta var orsaken, hvarföre jag icke inbegrep gode männen i min motion; men jag ser

Angående
ändring i
gällande
stadgande om
val af ledam
ot i egodel
ningsrätt.
(Forts.)

deri icke något hinder för Riksdagen att en annan gång, om den så för godt finner, utsträcka ändringsförslag af val äfven till gode männen.

Öfverläggningen förklarades slutad; hvarefter Kammaren, med afslag å Utskottets hemställan, biföll den förevarande motionen.

§ 5.

Föredrogs Lag-Utskottets Utlåtande N:o 17, i anledning af väckt motion om ändring i 9 § 2 mom. i Förordningen den 17 Maj 1872 angående ändring i vissa fall, af gällande bestämmelser om häradsting.

Uti Herr *A. Göransson*s inom Andra Kammaren afgifna motion, N:o 71, var följande förslag framställt:

“att Riksdagen måtte i skrifvelse till Kongl. Maj:t anhålla att, med ändring af 9 § 2 mom. i Kongl. förordningen angående ändring i vissa fall af gällande bestämmelser om häradsting den 17 Maj 1872, Kongl. Maj:t måtte förordna, att der två eller flera tingslag af Konungen varda förenade till ett, nämndemän icke skola väljas till större antal än tolf, hvilka fördelas de särskilda socknarne emellan efter folkmängden.“

Utskottet hade tillstyrkt, att berörda motion icke måtte vinna Riksdagens bifall.

Beträffande det utlåtande, mot hvilket Herr *Magnus Jonsson* inom Utskottet anmält reservation, anförde

Herr *Göransson*: Lag-Utskottet har erkänt, att man vid stiftandet af 1734 års lag aldrig tänkte sig annat än att hvarje häradsrätt skulle bestå af en lagfaren domare som ordförande och högst tolf nämndemän, hvilka skulle ega skyldighet och rätt, der laga hinder ej förefans, vid hvarje häradsrättens sammanträde i rätten taga säte, och att det härvid oftast var fallet, att samma domare satt som ordförande i flera särskilda häradsrätter, men i samma rätt skulle alltid sitta samma nämnd. Vidare, har Utskottet delvis erkänt de olägenheter jag anfört i min motion, hvilka olägenheter dock, enligt Utskottets tanke, kunna i flera hänseenden minskas genom lämpliga af domhafvanden i samråd med nämnden vidtagna anordningar, såsom att på sätt Utskottet har sig bekant äfven somligstädes sker, samma nämnd som tjenstgjort vid ett allmänt sammanträde, äfven tjenstgör å första rättegångsdagen af det följande, då i allmänhet uti de mål, som under senaste sammanträdet blifvit förda till slut, dom eller utslag afkunnas. Jag kan ej finna, att olägenheterna skulle minskas genom den af Utskottet föreslagna åtgärden, att samma nämnd, som tjenstgjort vid ett föregående allmänt sammanträde, äfven skulle tjenstgöra första rättegångsdagen af det följande, ty i de allra flesta fallen räcker ej sammanträdet mer än två dagar, och då skulle först en afdelning af nämnden resa till tingsstället att tjenstgöra den första dagen och sedan en annan afdelning resa dit för att tjenstgöra den andra eller sista dagen; på så sätt måtte väl nämndemansbesväret blifva det tyngsta möjliga och till följd deraf måste äfven den af Utskottet föreslagna anordningen

icke kunna tillämpas. Utskottet har äfven anført, att härads höfding i alla händelser enligt 23 kap. 2 § Rättegångsbalken, när dom å härads ting fällas skall, är skyldig att underrätta nämnden om saken och de skäl deri äro, så ock hvad lag i ty fall säger. Jag vet väl att härads höfding har denna skyldighet, men jag vet äfven, att den rätt ofta af en del härads höfdingar icke fullgöres, och hvad kan man vänta sig annat af domare, som tillåter sig sådana yttranden som detta, "nämnden behöfver ej höra någonting, ni får höja dem upp till taket om ni vill". Men äfven om härads höfding skulle underrätta nämnden om saken och de skäl deri äro, så kan det icke vara detsamma, som om nämnden sjelf varit närvarande under ransakningen och hört målens gång; ty hvem garanterar för att protokollen äro rätt affattade, då ingen af de vid förra sammanträdet närvarande nämndemännen nu äro tillstädes. Utskottet säger också i sitt utlåtande, att det måste vara af ej ringa vigt att för åtskilliga förrättningar, vid hvilka biträde af nämndemän erfordras, samt för upplysningars meddelande, någon nämndeman må finnas att å nära håll tillgå. Men om deremot uti nu ifrågavarande domsagor endast tolf nämndemän vore att tillgå, skulle säkerligen hela trakter förekomma, hvarest ingen nämndeman funnes boende och om hvars förhållanden följaktligen vid rätten upplysningar icke skulle stå att i nämnden vinna. Jag tror att man vid nämndemansval hufvudsakligen fäster afseende vid att personen skall tjenstgöra i Rätten, och de åtskilliga andra förrättningar, vid hvilka biträden af nämndemän erfordras, blifva blott bisaker; dessutom torde i många fall vid syner och förrättningar å ecklesiastika boställen m. m. närboende nämndemän vara jäfviga och derföre ej kunna få biträda. Hvad åter beträffar domsagor med endast tolf nämndemän, så har jag i min motion icke yrkat att uti domsagorna endast tolf nämndemän skola väljas, utan der två eller flera tingslag af Konungen varda förenade till ett, nämndemän icke skola väljas till större antal än tolf, hvilka fördelas de särskilda socknarne emellan efter folkmängden. Nu veta vi ju att på ganska många ställen, der Kongl. förordningen af den 17 Maj 1872 tillämpas, domsagorna bestå af två tingslag och detta i synnerhet i de Norrländska och glest bebyggda trakterna. Skulle deremot domsaga bestå af endast ett tingslag, så är det vanligtvis i tätt bebyggda trakter med till omfånget små församlingar och deri de tingshållningsskyldige funnit det med sin fördel förenadt att hafva endast en tingstad inom domsagan. I hvilketdera fallet som helst kan jag ej finna, att det skulle möta någon svårighet att af tolf nämndemän, hvilka under hela sin tjenstetid vid hvarje Rättens sammanträde voro närvarande, erhålla tillräckliga upplysningar om ortförhållanden. Ty i de glest befolkade trakterna, der församlingarne äro vidsträckta, äro vanligtvis två tingslag till en domsaga förenade och kommer då alltid att blifva en eller flera nämndemän inom hvarje församling, och i mera befolkade trakter och mindre församlingar, hvilka upptaga ett mindre område, kan äfven en nämndeman ega någon ortkännedom utom sin egen församling. Men som det nu är förhållandet, kan härads höfdingen fördela tjenstgöringen emellan nämndemännen på så

sätt, att från en del stora och vidsträckta församlingar vid vissa sammanträden ingen nämndeman är närvarande och hvad upplysningar kunna då vinnas vid Rätten om deras förhållanden? Utskottet anför slutligen som ett hufvudskäl emot mitt förslag, att genom den föreslagna anordningen nämndemansbesväret skulle blifva så tungt, att dertill lämplige personer skulle såvidt möjligt söka att från detsamma vinna befrielse, och att hvad egentligen både är och bör uppfattas såsom en medborgerlig heder nedsjönke till att vara allenast en medborgerlig tunga, den en hvar ville undandraga sig. Jag kan ej förstå att nämndemansbesväret skulle blifva något tyngre derigenom att hvarje tingslag hade tolf nämndemän, som tjenstgjorde vid hvarje sammanträde under minst två år, än om tingslaget hade tjugufyra eller fyrtiåtta nämndemän, hvilka tjenstgjorde tolf hvartannat eller hvart fjerde sammanträde, såvida ej dessa sistnämnda skulle vara beräknade att afgå två år efter sedan de blifvit valde och således ej behöfva tjenstgöra mer än 3 eller 4 sammanträden. Jag tror dock att ett sådant förfarande ej kan annat än vara till skada för rättsskipningen, ty man måste väl erkänna att genom tjenstgöring vinnas vana och erfarenhet, och då kan väl ej en tjenstgöring vid hvarje sammanträde under två år för en nämndeman anses vara för mycket, såvida nämndemansinstitutionen skall hafva någon betydelse, och jag är förvissad derom att duglige och lämplige personer långt heldre vilja fullgöra en medborgerlig pligt under en längre tjenstetid, der de kunna göra något gagn, än under en kortare med mindre uppoffring utan gagn. De personer, hvilka blott för medborgerlig heder tjenstgöra som nämndemän, kan jag ej i likhet med Utskottet anse vara lämpliga till nämndemän, ty om de ej hafva någon annan bevekelsegrund för sin nämndemanstjänst, då må de utan afsaknad undandraga sig densamma. Emellertid som det nu är i sådana tingslag, jag åberopat i min motion, kan ej någon nämndeman, som vill söka att fullgöra sin medborgerliga pligt, tjenstgöra längre än hvad han ovilkorligen är skyldig till, och det synes äfven vara syftemålet i åtskilliga tingslag, att göra nämnden så betydelslös som möjligt, på det att domaren må kunna handla mera fritt efter eget godtfinnande. Jag yrkar därför bifall till motionen.

Vidare yttrades icke. Herr Talmannen gaf först proposition på bifall till Utskottets hemställan samt derefter på Herr Göransson's yrkande; och som den förra propositionen blef besvarad med öfvervägande ja, hade alltså Utskottets hemställan bifallits.

§ 6.

Herr *Axel Key* afgaf en motion om skrifvelse till Kongl. Maj:t angående skärpta bestämmelser rörande kontrollen af handel med födoämnen och dryckesvaror samt deras beredning till afsalu.

Denna motion, som erhöll ordningsnummern 102, bordlades.

§ 7.

Till bordläggning anmäldes följande Lag-Utskottets Utlåtanden:

N:o 20, i anledning af väckt motion om ändringar i konkurslagen;

N:o 21, i anledning af väckta motioner om ändrade bestämmelser rörande klockares afföning; samt

N:o 22, i anledning af väckt motion om upphörande af klockares brefbäringsskyldighet.

Dessa Utlåtanden skulle å föredragningslistan för nästa sammanträde uppföras framför de ännu oafgjorda ärenden, som redan blifvit två gånger bordlagda.

§ 8.

Justerades protokollsutdrag; hvarefter Kammarens ledamöter åtskildes kl. $\frac{1}{4}$ 4 e. m.

In fidem

H. A. Kolmodin.

Rättelse

i *Andra Kammarens Protokoll N:o 15:*

Sid. 22, rad. 1 uppfir. *står:* orimligt
läs: ovanligt
